

مقاومت و همه‌پرسی؛ شاخص‌های حل مسئله فلسطین بر اساس دیدگاه‌های

مقام معظم رهبری (با ارائه رویکردهای رسانه‌ای)

بهنام خسروی^۱، شهره پیرانی^۲

چکیده

مسئله فلسطین از مهم‌ترین مسائل جهان اسلام محسوب می‌شود. مقاله حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که «حل مسئله فلسطین و پایان اشغالگری رژیم صهیونیستی از دیدگاه رهبر جمهوری اسلامی ایران بر چه شاخص‌هایی استوار است؟» نوشتار، این فرضیه را به آزمون گذاشته است که «مقاومت و جهاد در کنار پیگیری برگزاری همه‌پرسی، از منظر ایران، راهکار حل مسئله فلسطین و مکمل یکدیگر هستند». روش پژوهش توصیفی-تحلیلی با استفاده از ابزار فیش‌برداری برای جمع‌آوری داده از سخنرانی‌های مقام معظم رهبری و مصاحبه عمیق با ۱۵ کارشناس در حوزه مسائل فلسطین بوده است. یافته‌های مقاله حکایت از آن دارند که جمهوری اسلامی ایران برای حل مسئله فلسطین بر اجرای دو راهکار تأکید کرده است: «مقاومت و همه‌پرسی». ایران علاوه بر راهکار نظامی، طرحی حقوقی-سیاسی نیز ارائه کرده است. پیشنهاد برگزاری همه‌پرسی در فلسطین برای تعیین ماهیت حقوقی-سیاسی دولت حاکم، طرح دموکراتیک ایران است که توسط مقام معظم رهبری مطرح و در سازمان ملل نیز ثبت شده است. در منظومه فکری رهبر انقلاب اسلامی برگزاری همه‌پرسی، ناشی از مقاومت است و ایشان راه‌حل بحران فلسطین را جهاد می‌دانند که در نهایت به تأسیس دولت مستقل فلسطین منجر خواهد شد.

واژه‌های کلیدی: فلسطین، دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، مقاومت، طرح همه‌پرسی، رسانه برون‌مرزی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۵/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۰۳

۱. دانشجوی دکتری مطالعات سیاسی انقلاب اسلامی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

kh_behnam_69@yahoo.com

۲. استادیار گروه علوم سیاسی و مطالعات انقلاب اسلامی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

sh_p202@yahoo.com

۱. مقدمه

حمایت از مردم فلسطین و گروه‌های مقاومت، مخالفت با موجودیت رژیم صهیونیستی، پوشش رسانه‌ای مظلومیت مردم فلسطین و جنایات رژیم اسرائیل، نشان از اهمیت مسئله فلسطین در گفتمان انقلاب اسلامی، سیاست خارجی و قانون اساسی ایران دارد. به‌عنوان مثال اصل ۱۵۲ قانون اساسی اشعار می‌دارد: «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است». اصل ۱۵۴ نیز ذکر کرده که ایران «در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند».

رهبر معظم انقلاب نیز در مورد فلسطین و طرح همه‌پرسی اعتقاد دارند که سرزمین‌های اسلامی، اشغال شده و تنها راه حل بحران فلسطین، مقاومت و مبارزه است. زیرا رژیم صهیونیستی، فقط با قدرت طرف فلسطینی، حاضر به عقب‌نشینی و ارائه امتیاز است. لذا در گام‌های اولیه نمی‌توان با این رژیم از مبنای حقوقی و انسانی رایزنی کرد و مقاومت مسلحانه تنها زبانی است که این رژیم درک می‌کند. ایران ضمن اعتقاد به جهاد، به رای مردم اهمیت می‌دهد و اعتقاد دارد که در گام آخر این مردم فلسطین - از ادیان مختلف - خواهند بود که سرنوشت خودشان را تعیین خواهند کرد. لذا منافاتی میان رویکرد راهبردی مقاومت با پیگیری طرح همه‌پرسی وجود ندارد. دقت در سیاست خارجی ایران نیز نشان می‌دهد که ایران برای پایان اشغالگری، باید همزمان هم بر راهکار نظامی و هم راه حل سیاسی - حقوقی تأکید کند. بدین ترتیب، مردم فلسطین، نظام حکومتی حاکم بر کشورشان را تعیین خواهند کرد. برگزاری همه‌پرسی، منطبق با اصول حقوق بین‌الملل از جمله حق تعیین سرنوشت است که نشان از رویکرد حقوقی طرح ایران دارد.

هدف از طرح پیشنهاد همه‌پرسی که از دیدگاه کارشناسان، وجهه کاربردی، سیاسی و رسانه‌ای دارد، مواجه کردن مدعیان حقوق بشر و دموکراسی غرب با ادعاهای خودشان و در نتیجه افشای چهره واقعی آنان است. شاخص همه‌پرسی در سال‌های متمادی در بیانات رهبر انقلاب تکرار و در نهایت در زمستان ۱۳۹۸ (۲۰۱۹م) در سازمان ملل ثبت شد (UN, 2019). ثبت طرح پیشنهادی ایران در سازمان ملل تقریباً در سکوت رسانه‌ای حامیان رژیم صهیونیستی رخ داد. زیرا طرح ایران، مطابق منافع آنها نبوده و ماهیت استانداردهای دوگانه این قدرت‌ها پیرامون حقوق بشر و حق تعیین سرنوشت را آشکار می‌سازد. زیرا این طرح بر اساس قواعد بین‌المللی، بر تعیین سرنوشت فلسطین

از طریق همه‌پرسی از همه ساکنان اصلی آن تاکید دارد. در واقع، ستون فقرات طرح ایران، تاکید بر مسئله حق تعیین سرنوشت توسط مردم فلسطین است (مصدق‌پور، ۱۷ دی ۱۳۹۹).

بر این اساس، مسئله نوشتار پیش‌رو احصای شاخص‌های حل مسئله فلسطین با تمرکز بر طرح همه‌پرسی از دیدگاه رهبر جمهوری اسلامی ایران است. در واقع، این مقاله درصدد است ضمن معرفی طرح همه‌پرسی برای حل مسئله فلسطین، دیدگاه مقام معظم رهبری و نخبگان داخلی و خارجی را برای پایان اشغالگری و ارتباط راهکار مقاومت با طرح دموکراتیک همه‌پرسی بررسی و این نکته را تبیین نماید که طرح همه‌پرسی، نافی مقاومت مسلحانه نیست و در اندیشه رهبر انقلاب، به‌عنوان طرحی سیاسی - حقوقی برای حمایت از جهاد مطرح شده است. این مقاله به‌دلیل اولویت مسائل مرتبط با فلسطین در سیاست خارجی ایران و ضرورت توجه رسانه‌های برون‌مرزی به آن، اهمیت دارد. همچنین با توجه به تلاش آمریکا برای عادی‌سازی و آشکارسازی روابط برخی کشورهای عربی با رژیم اسرائیل، طرح معامله قرن و الحاق کرانه باختری، پوشش رسانه‌ای طرح ایران و معرفی صحیح آن حائز اهمیت است. بر این اساس، پرسش محوری مقاله را می‌توان به این شکل ساماندهی و صورت‌بندی کرد: حل مسئله فلسطین و پایان اشغالگری رژیم صهیونیستی از دیدگاه رهبر جمهوری اسلامی ایران بر چه شاخص‌هایی استوار است؟ فرضیه مقاله این است که «مقاومت و جهاد در کنار پیگیری برگزاری همه‌پرسی، از منظر ایران، راهکار حل مسئله فلسطین و مکمل یکدیگر هستند. در واقع از دید ایران، پیروزی سیاسی (برگزاری همه‌پرسی) نتیجه ادامه مقاومت و جهاد مسلحانه است».

روش پژوهش، توصیفی - تحلیلی، با استفاده از ابزار فیش‌برداری برای جمع‌آوری داده‌ها از بیانات مقام معظم رهبری است. همچنین از روش مصاحبه عمیق با کارشناسان و صاحب‌نظران سیاسی، امنیتی، اقتصادی و رسانه‌ای حوزه فلسطین نیز برای تشریح، تصریح و تبیین دیدگاه‌های رهبر انقلاب استفاده خواهد شد. روش دست‌یابی به حجم نمونه کارشناسان، «گلوله برفی» به‌معنای رجوع به یک کارشناس خبره و معرفی سایر کارشناسان توسط وی است. بر این اساس، تعداد کارشناسان بر اساس اشباع نظری داده‌ها، ۱۵ نفر است. نقطه تمرکز این مقاله معرفی راهکار دموکراتیک ایران، ارتباط آن با ایده مقاومت و جهاد و فرصت‌های و چالش‌های این طرح است.

۲. پیشینه پژوهش

امیرعبداللهیان (۱۳۹۹) ضمن بیان تاریخچه‌ای از طرح‌های غربی به رهبری آمریکا برای مشروعیت‌بخشی به رژیم صهیونیستی، آن طرح‌ها را یک‌جانبه توصیف و تأکید کرده که طرح ایران، سیاسی و دموکراتیک و متمرکز بر حقوق مردم فلسطین است. شریفی‌جلی (۱۳۹۷) در مقاله خود «همه‌پرسی؛ حقیقت بین‌المللی برای واقعیت فلسطین» تأکید کرده که راهکار پیشنهادی ایران، ارتباط تنگاتنگی با مفاهیمی مانند «حق تعیین سرنوشت» و «حق بازگشت» دارد. حبیب‌زاده (۱۳۹۵) در مقاله خود «ابتنای مقاومت مردم فلسطین بر حق تعیین سرنوشت و تعهدات جامعه بین‌المللی در قبال آن»، ضمن تأکید بر این نکته که «مردم فلسطین طی بیش از نیم قرن از حق تعیین سرنوشت خود محروم بوده‌اند»، معتقد است «هیچ‌یک از تلاش‌های به‌عمل‌آمده در جهت استقلال و آزادی مردم فلسطین نتیجه نداشته و اسناد مختلف بین‌المللی، اعم از اسناد حقوق بشری و قطعنامه‌های مجمع عمومی ملل متحد، حق تعیین سرنوشت را در بعد خارجی آن، یعنی حق استقلال و تشکیل دولت در مورد ملل تحت استعمار و سلطه بیگانه، به‌ویژه ملت فلسطین، به رسمیت شناخته‌اند». موسوی و موسوی (۱۳۹۲) در کتاب «حق تعیین سرنوشت ملت فلسطین»، حق تعیین سرنوشت ملت‌ها را به‌عنوان یکی از اصول بسیار مهم حقوق بین‌الملل دارای کاربردی سه‌گانه می‌دانند که در سه وضعیت مختلف اعمال شده است: استعمارزدایی، اعمال علیه حکومت نژادپرست و اعمال علیه اشغال سرزمین توسط بیگانه. نویسندگان اعتقاد دارند که بارزترین مصداق تسلط بیگانگان بر یک سرزمین، قضیه فلسطین است و مردم فلسطین به‌عنوان ساکنین اصلی سرزمین، دارای حقوقی هستند که از جمله آن حق تعیین سرنوشت ملی است. نویسندگان تأکید کرده‌اند تأسیس گروه‌های مختلف مقاومت گواه آشکار تلاش فلسطینیان در زمینه نیل به حق تعیین سرنوشت است.

طباطبایی و محبی (۱۳۹۳) «در مقاله حقوق بین‌الملل و تشکیل کشور مستقل فلسطینی» نوشته‌اند که حق تعیین سرنوشت و تشکیل کشور مستقل فلسطین جزء حقوق مردم فلسطین بوده که توسط قطعنامه‌های سازمان ملل مورد تأکید قرار گرفته است. نویسندگان اعتقاد دارند هر چند سه عنصر سرزمین، جمعیت و حاکمیت در رابطه با فلسطین با استانداردهای اولیه حقوقی وجود دارد، اما این عناصر ناقص و با چالش‌های جدی از جمله اشغال بخش‌هایی از سرزمین فلسطین توسط رژیم صهیونیستی روبه‌رو هستند. از نگاه سیاسی نیز، مانع اصلی عدم تمایل واقعی اسرائیل و پایبند نبودن آن به ملزومات تشکیل کشور مستقل فلسطین است.

همچنین با توجه به تاکید مقام معظم رهبری بر شرکت «فلسطینی‌های اصیل که قبل از سال ۱۹۴۸ در فلسطین ساکن بوده‌اند» و نتیجه طبیعی آن، یعنی تأسیس دولت ملی فلسطین و نابودی رژیم صهیونیستی، منابع غربی و پژوهشگران ضد محور مقاومت، اعتقاد دارند «پیشنهاد ایران به وضوح اکثریت یهودیان اسرائیلی را نادیده می‌گیرد. از دید آنها نتیجه این همه‌پرسی قبل از برگزاری کاملاً واضح است. آنها همه‌پرسی پیشنهادی ایران را چیزی جز نسخه‌ای مؤدبانه از ایده «نابودی اسرائیل» توصیف نمی‌کنند (Ahouie, 2004). به نظر می‌رسد به دلیل اختلافات سیاسی کشورهای غربی و عربی با جمهوری اسلامی ایران و راهبرد مقاومت، توجه به این موضوع توسط رسانه‌ها، اندیشکده‌ها و پژوهشگران غربی به حاشیه رانده شده است. رسانه‌های غربی، طرح ایران را بایکوت یا به معنای تلاش ایران برای نابودی یهودیان تفسیر کرده‌اند. با توجه به پیشینه مذکور، نوآوری نوشتار حاضر احصاء، تبیین و تشریح شاخص‌های حل مسئله فلسطین از طریق طرح همه‌پرسی بر اساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری و صاحب‌نظران این حوزه است. نتایج این پژوهش می‌تواند مکمل نتایج پژوهش‌های قبلی در این زمینه باشد.

۳. چارچوب نظری: حق تعیین سرنوشت

تضاد سلطه با طبیعت آزادی‌خواهانه بشر، در طول تاریخ، انسان‌ها را به سوی استقلال‌طلبی و آزادی‌خواهی سوق داده که بازتاب آن در انقلاب‌ها مشهود است. مفهوم آزادی و استقلال، در حقوق بین‌الملل نیز به صورت مفهوم حق تعیین سرنوشت بیان شده است (اکبری لالیمی، ۱۳۹۵: ۶۱). البته تعریف واحدی از حق تعیین سرنوشت وجود ندارد. دیوان بین‌المللی دادگستری، در نظر مشورتی در مورد مشروعیت اعلامیه استقلال کوزوو، ذکر کرده که در مورد حق تعیین سرنوشت در روبه و عملکرد دولت‌ها اختلاف نظر وجود دارد (ICJ, 2010). با توجه به تحولات بین‌المللی، آزادی مردم از سلطه خارجی و آزادی در انتخاب سیستم‌های سیاسی بر اساس ادعاهای ملی و سرزمینی، در چارچوب این حق تعریف می‌شوند (Crivelente, 2019). حق تعیین سرنوشت به‌عنوان حق تخطی‌ناپذیر، یعنی مردم سیستم اقتصادی، سیاسی و اجتماعی خود را تعیین کرده و موقعیتی بین‌المللی برای خود کسب کنند (اخوان خرازیان، ۱۳۸۶: ۱۲۳) و بعد خارجی آن در حق خودمختاری و یا استقلال متجلی شده است (قاری‌سیدفاطمی، ۱۳۸۲: ۱۳۰). این حق به شکل جمعی، به حق مردم برای تصمیم‌گیری آزادانه درباره زندگی ملی و تقسیم قدرت به‌طور عادلانه اشاره دارد (Mancini, 2008: 554).

این حق در اعلامیه چهارده ماده‌ای ویلسون بعد از جنگ اول جهانی و همچنین میثاق جامعه ملل به صورت حمایت از اقلیت‌های قومی جایگاه برجسته‌ای پیدا کرد و در منشور ملل متحد نیز وارد شده است. در ماده ۲۲ میثاق، حق تعیین سرنوشت برای ایجاد سازش میان ایده تعیین سرنوشت از یک طرف و منافع قدرت‌های بزرگ از طرف دیگر، به حالت نظام قیمومت و با اعطای حق خودمختاری به مستعمرات مطرح شد تا اهالی مناطق تحت قیمومت در آینده حق خودمختاری پیدا کنند. اما علیرغم این اقدام و همچنین تاکید بر حق ملت‌ها در تعیین سرنوشت خود در پیش‌نویس اعلامیه استقلال آمریکا (۱۷۷۶)، اعلامیه حقوق انسان و شهروند فرانسه (۱۷۸۹) و قانون اساسی فرانسه و سپس میثاق، حق تعیین سرنوشت در دوران جامعه ملل، به‌عنوان یک ابزار سیاسی در اختیار دولت‌های فاتح و برای تصاحب سرزمین کشورهای مغلوب، باقی ماند (اکبری‌لالیمی، ۱۳۹۵: ۶۴). لذا حق تعیین سرنوشت، مهمترین دستاورد حقوق بین‌الملل پس از جنگ جهانی دوم است (Bowring, 2008: 9).

منشور سازمان ملل، در بند ۲ ماده ۱ (فصل اول) و در بند ۳ ماده ۵۵ (فصل نهم)، احترام به حق تعیین سرنوشت را برای تقویت صلح جهانی ضروری می‌داند. ماده ۱ مشترک میثاق حقوق مدنی و سیاسی^۱ و میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی^۲ نیز اشعار داشته است که کلیه ملل حق خودمختاری دارند.

تحول در حق تعیین سرنوشت، هم معنای آن و هم معنای مردم را شامل شده است. ابتدا، مللی که تحت استعمار بودند (کسب استقلال) و اکنون همه ملت‌ها، و به نظر برخی از حقوقدانان، حتی اقلیت‌ها (مشارکت در حکومت)، حق تعیین سرنوشت دارند. در سال ۱۹۶۰، و همزمان با روند تشدید مبارزه با استعمار، قطعنامه ۱۵۱۴ مجمع عمومی سازمان ملل با «اعلامیه اعطای استقلال به کشورها و مردمان مستعمرات» گام مهمی در روند استعمارزدایی و رسمیت بخشیدن به آن در سازمان ملل بود. لذا با توجه به موارد فوق حق تعیین سرنوشت به یک اصل حقوقی الزام‌آور تبدیل شده و با توجه به آرای دیوان بین‌المللی دادگستری در قضایای مختلف، حق تعیین سرنوشت، بخشی از حقوق بین‌الملل عرفی و یکی از اصول اساسی حقوق بین‌الملل معاصر است (اکبری‌لالیمی، ۱۳۹۵: ۶۴). در مورد مسئله فلسطین، به تصریح دیوان بین‌المللی دادگستری، سیاست‌های رژیم صهیونیستی، از جمله افزایش ساخت شهرک‌های صهیونیستی و ساخت دیوار

1. The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)

2. The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)

حائل، هم موجودیت فلسطین را به‌عنوان یک کشور و هم توانایی مردم فلسطین در استفاده از حق تعیین سرنوشت خود را مختل کرده است (Daniele, 2020). این در حالی است که دولت فلسطین در سال ۲۰۱۲ توسط بیش از ۱۳۰ کشور و مجمع عمومی به‌عنوان یک کشور ناظر غیرعضو به‌رسمیت شناخته شد که قلمرو و مردم آن تحت اشغال هستند.

همچنین در تاریخ ۲۱ دسامبر ۲۰۲۰، اکثریت آرا (۱۵۳ رأی مثبت، ۶ رأی منفی و ۱۷ رأی ممتنع) در مجمع عمومی به نفع «قطعنامه حاکمیت دائمی مردم فلسطین در سرزمین اشغالی فلسطین از جمله قدس شرقی»^۱ رأی دادند. رأی مثبت به این قطعنامه، یعنی تأیید حق مردم فلسطین را بر منابع طبیعی خود و حق غرامت آنها در نتیجه سوء استفاده رژیم اشغالگر اسرائیل از منابع طبیعی آنها (UN, 2020). کمیته سوم کمیسیون امور اجتماعی، انسانی و فرهنگی سازمان ملل نیز در ۲۳ نوامبر ۲۰۲۰ قطعنامه حمایت از حق مردم فلسطین برای تعیین سرنوشت را با اکثریت آراء (۱۶۸ رأی مثبت، ۵ رأی مخالف و ۱۰ رأی ممتنع) به تصویب رساند. این قطعنامه بر حق مردم فلسطین برای برخورداری از یک کشور مستقل تأکید دارد (UN, 2020b). دو قطعنامه مذکور واجد برخی ویژگی‌های طرح ایران نیز هستند. از جمله حق تعیین سرنوشت؛ لذا طرح دولت ایران در سازمان ملل، مبتنی بر اصول حقوق بین‌الملل و قطعنامه‌های سازمان ملل است.

بعد خارجی حق تعیین سرنوشت به این معنا است که جمعیت یک سرزمین در مورد دولت حاکم، آزادانه تصمیم بگیرد. درواقع با توجه به قطعنامه‌های سازمان ملل و میثاقین حقوق بشر، جنبه خارجی حق تعیین سرنوشت، علاوه بر مستعمرات و سرزمین‌های غیرخودمختار، به مردم سرزمین‌های اشغالی و تحت سلطه بیگانگان نیز تسری یافته است. یکی از مهمترین راهکار اعمال این حق، برگزاری همه‌پرسی است که دولت‌ها باید زمینه برگزاری، مشارکت مردم کشور تحت اشغال در آن و در نتیجه، تعیین نظام سیاسی دلخواه را فراهم کنند (اکبری‌لالیمی، ۱۳۹۵: ۶۷). درواقع، برای اجرای حق تعیین سرنوشت، احترام به آرای عمومی و دموکراسی در وجوه بیرونی و درونی، لازم است (امیدی، ۱۳۸۷). چنانچه ذکر شد به دلیل اهمیت حق تعیین سرنوشت در عرصه حقوق بین‌الملل، تخطی از آن مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها را موجب می‌شود. علاوه بر آمره بودن اصل حق تعیین سرنوشت، می‌توان این اصل را از تعهدات عام‌الشمول^۲ یا دانست که به موجب آن

1. Permanent sovereignty of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem

2. Erga omnes

سایر کشورها متعهد به رعایت و تایید آن در برابر کل جامعه بین‌المللی می‌شوند. علاوه بر آن، باید به این نکته نیز اشاره کرد که حق تعیین سرنوشت با مسائلی چون دموکراسی و حقوق بشر پیوندی ناگسستنی دارد و یکی از علل توجه این حق به مسئله دموکراسی و حقوق بشر در آن است که فقدان دموکراسی در هر کشوری با نقض حقوق بشر در آن همراه است (آرش‌پور و شیرانی، ۱۳۹۳: ۱۶۵).

اما مردم فلسطین، با تاسیس رژیم اشغالگر قدس، از حق تعیین سرنوشت محروم شده‌اند و کشورشان اشغال و حقوق اولیه آنها نقض شده است. آنها به‌عنوان یک ملت، حق دارند نظام سیاسی حاکم بر کشورشان را تعیین کنند و به‌رغم آنکه کشورهای غربی مقاومت این مردم را اقدامات تروریستی تلقی می‌کنند، اسناد مختلف بین‌المللی، اعم از اسناد حقوق بشری و قطعنامه‌های مجمع عمومی، حق تعیین سرنوشت را در بعد خارجی آن، یعنی حق استقلال و تشکیل دولت در مورد ملل تحت استعمار و سلطه بیگانه، به‌ویژه ملت فلسطین، به‌رسمیت شناخته‌اند (حبیب‌زاده، ۱۳۹۵: ۸۲۵). دیوان در نظر مشورتی ۹ ژوئیه ۲۰۰۴م، درخصوص «پیامدهای حقوقی ساخت دیوار در سرزمین فلسطین اشغالی» بر لزوم رعایت حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین و تعهدات رژیم صهیونیستی برای رعایت آن تأکید می‌کند. براساس نظر مشورتی دیوان در مورد اجرای حق تعیین سرنوشت توسط مردم بومی یک سرزمین در پرونده «جداسازی مجمع‌الجزایر چاگوس از موریس توسط بریتانیا» (۲۵ فوریه ۲۰۱۹م)، کشوری که قیومیت یک منطقه غیرخودمختار را بر عهده دارد، نمی‌تواند بدون رعایت حق تعیین سرنوشت مردم، اقدام به جداسازی یک سرزمین نماید. همچنین با توجه به قطعنامه ۱۹۴ (۱۹۴۸م) مجمع عمومی در رابطه با حق بازگشت آوارگان فلسطینی به وطن خود، این طرح شامل تمامی فلسطینیان اصیل می‌شود (UN, 2019). به‌همین دلیل، حل مشکل پناهندگان و بازگشت تمامی آنها به سرزمین خود، مقدمه اجرای حق تعیین سرنوشت و تأسیس دولت مستقل است (طباطبایی و محبی، ۱۳۹۳: ۱۴۹). براساس ماده ۲۲ میثاق جامعه ملل، بریتانیا حاکمیتی بر فلسطین نداشت و باید حق تعیین سرنوشت را در آن منطقه اجرا می‌کرد که به معنای برگزاری انتخاباتی آزاد و با مشارکت تمامی ساکنان فلسطین بود. حتی پس از تشکیل سازمان ملل متحد، در حالی که منشور ملل متحد (فصل یازدهم، مواد ۷۳-۷۴) از قواعد کاملاً مشخصی برای سرزمین‌هایی مانند فلسطین برخوردار بود، این قوانین مورد توجه قرار نگرفت. حتی قطعنامه اول ۱۸۱ مجمع عمومی سازمان ملل در نوامبر ۱۹۴۷م، نیز درخصوص برنامه تقسیم‌بندی فلسطین اجرایی نشد، زیرا اعراب فلسطین با آن مخالف بودند. به این ترتیب، در زمان

تشکیل رژیم صهیونیستی و بعد از آن، حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین کاملاً نادیده گرفته شد (UN, 2019). ایران ضمن تأکید بر جنبه‌های حقوقی حمایت از مردم فلسطین، به دلیل ماهیت رژیم صهیونیستی و خوی اشغالگری آن، بر ادامه مقاومت و مبارزه تأکید دارد. در ادامه مقاله، ضمن معرفی طرح مذکور، فرصت‌ها و چالش‌های این طرح و همچنین ارتباط آن با اندیشه مقاومت بررسی و تحلیل خواهد شد.

۴. معرفی طرح همه‌پرسی دموکراتیک و ملی در فلسطین

طرح ایران برای حل مسئله فلسطین، مبتنی بر حق تعیین سرنوشت این ملت است که قواعد حقوق بین‌الملل نیز آن را تأیید می‌کنند. مقام معظم رهبری در ۲۹ مهر ۱۳۷۹ (۲۰ اکتبر ۲۰۰۰م) برای اولین بار طرح همه‌پرسی را وارد ادبیات سیاسی و دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران کردند. در بیانات ایشان چند عبارت و گزاره راهبردی وجود داشت: «تأکید بر مقاومت در عین پیگیری دیپلماتیک و سیاسی مسئله، لزوم حمایت کشورهای مسلمان از مردم فلسطین و حضور مردم برای آزادی قدس، لزوم توجه به شعارهای اصیل اسلامی، بیهوده بودن انتظار عدالت و انصاف از رژیم صهیونیستی و نقش این رژیم در انشقاق جهان اسلام و بیهوده بودن مذاکره با آن، مخالفت ایران با روند صلح تحمیلی مد نظر آمریکا، عدم توجه رژیم صهیونیستی به تاریخ مردم و سرزمین فلسطین، توصیف نابودی رژیم صهیونیستی به‌عنوان راه‌حل فلسطین و تأکید بر بازگشت آوارگان و شرکت آنها در همه‌پرسی به‌عنوان مرحله نهایی، موثر نبودن صلح کشورهای عربی با رژیم صهیونیستی، لزوم هوشیاری سران عرب و اتحاد در صفوف ملت فلسطین و تأکید بر حق تعیین سرنوشت ملت فلسطین» (ویگاه نشر آثار مقام معظم رهبری، ۲۹ مهر ۱۳۷۹). در ۱ نوامبر ۲۰۱۹م، طرح ایران طی نامه مجید تخت‌روانچی، سفیر و نماینده دائم ایران در سازمان ملل، به ثبت رسید. تخت‌روانچی لاینحل باقی‌ماندن مسئله فلسطین و ناکامی جامعه‌ی بین‌المللی در حل و فصل این بحران پیچیده و قدیمی را مایه نگرانی خوانده بود. او هدف این طرح را فراهم آوردن زمینه‌هایی برای مردم فلسطین جهت اعمال حق تعیین سرنوشت توصیف کرد. نکات مهم طرح ایران به شرح زیر است:

ایران، مسئله فلسطین را پیچیده‌ترین بحران جهانی می‌داند و معتقد است در نتیجه استمرار سیاست‌های توسعه‌طلبانه و همچنین اقدامات غیرقانونی و غیرانسانی رژیم صهیونیستی، مردم فلسطین از حقوق خویش محروم هستند.

از نظر ایران، سیاست‌ها و اقدامات رژیم صهیونیستی ناقض اهداف و اصول منشور ملل متحد و قوانین حقوق بین‌الملل است که به دلیل ناکامی جامعه بین‌المللی در اتخاذ اقدامات عملی جدی برای حل مسئله فلسطین، روند فزاینده نظام‌مندی داشته است.

مردم فلسطین در راستای احقاق حقوق اساسی خود در مقابل اشغال‌گری مقاومت کرده‌اند. با این حال، به دلیل عدم وجود یک ابتکار جامع و عملی با طرحی متناسب با واقعیت‌ها و ریشه‌های تاریخی، مسئله فلسطین لاینحل باقی‌مانده است.

طرح همه‌پرسی ملی با مشارکت تمامی فلسطینیان باید با رعایت معیارهای اصولی منطبق با واقعیت‌های تاریخی و منطبق با اصول مردم‌سالارانه و حقوق اساسی و خدشه‌ناپذیر مصرح در اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق‌های حقوق بشری برگزار تا حق بازگشت آوارگان فلسطینی به سرزمین تاریخی خود اعمال شود.

برگزاری یک همه‌پرسی ملی در میان مردمان فلسطین^۱ که قبل از بیانیه بالفور در فلسطین ساکن بوده‌اند، شامل پیروان همه ادیان برای تعیین سرنوشت و تعیین و تشکیل نوع نظام سیاسی و تصمیم‌گیری درخصوص وضعیت ساکنان غیربومی فلسطین توسط نظام سیاسی منتخب اکثریت (UN, 2019).

در ادامه مقاله، بیانات رهبر انقلاب به مناسبت‌های مختلف، بررسی شده و نکات مشترک و مهم آنها در مورد راه‌حل مسئله فلسطین و طرح همه‌پرسی و ارتباط آن با مقاومت و جهاد استخراج شده است.

جدول شماره ۱- عبارات مهم رهبر معظم انقلاب در مورد فلسطین

عبارات کلیدی، مهم و مشترک	تاریخ بیانات	توضیحات
راه علاج و نهایی: «ایستادگی و مقاومت شجاعانه»/ تشکیل دولت فلسطین از بحر تا نهر و بازگشت همه فلسطینی‌ها به کشور خود/	۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۳ خرداد ۱۳۹۹، ۱۵ فروردین ۱۳۹۷، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۱ مرداد ۱۳۹۳، ۹ شهریور	لزوم تلفیق مقاومت مسلحانه و ادامه پیگیری طرح همه‌پرسی در سازمان ملل / موجودیت اسرائیل در گرو

۱. با هدف تسهیل مشارکت تمامی فلسطینیان، به‌ویژه آوارگان فلسطینی در این همه‌پرسی، پروژه جهانی شناسایی، سرشماری و ثبت هویت جامع کلیه شهروندان فلسطینی در فلسطین و سایر کشورها اجرا خواهد شد. یک نهاد بین‌المللی با حضور نمایندگان مردم فلسطین وظیفه اجرای این پروژه را برعهده خواهد گرفت.

<p>نابودی تدریجی هویت و موجودیت فلسطین است.</p>	<p>۱۳۹۱، ۹ مهر ۱۳۹۰، ۳۱ خرداد ۱۳۷۹.</p>	<p>سخن گفتن با زبان اقتدار/ ضرورت تسلیح کرانه باختری/ هر طرح عملیاتی باید بر مبنای اصل «همه‌ی فلسطین برای همه‌ی مردم فلسطین» باشد/ مشروعیت بین‌المللی مقاومت شجاعانه مردم فلسطین</p>
<p>آمریکا به پیشنهاد ایران درباره‌ی همه‌پرسی توجه کند/ سند صداقت دولت‌های مسلمان در جانبداری از ملت فلسطین، قطع روابط آشکار و پنهان سیاسی و اقتصادی با رژیم است/ دولت‌هایی که میزبان سفارتخانه‌ها یا دفاتر اقتصادی صهیونیست‌ها هستند، نمی‌توانند مدعی دفاع از فلسطین باشند.</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۹ شهریور ۱۳۹۱، ۹ مهر ۱۳۹۰.</p>	<p>بیهوده بودن طرح معامله قرن/ مطرح شدن معامله قرن توسط زورگویان و مستکبران، نشانه خباثت و حماقت طرف آمریکایی و صهیونیستی است/ مجرم اصلی فاجعه فلسطین، دولت‌های غربی بودند.</p>
<p>دموکراسی و مراجعه‌ی به آراء عمومی و عدم طرح شعارهایی مانند ریختن یهودیان به دریا؛ سخن ایران آن است که فلسطین متعلق به فلسطینی‌ها است و ادامه اشغال آن، ظلمی بزرگ و خطری عمده برای صلح جهانی است.</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۱۵ خرداد ۱۳۹۸، ۲۰ خرداد ۱۳۹۷، ۹ شهریور ۱۳۹۱، ۴ آبان ۱۳۷۹.</p>	<p>لزوم توجه به نظر مردم فلسطین/ انتقاد از توافق طرفین آمریکایی و صهیونیستی بدون توجه به نظر مردم فلسطین/ تاکید بر تعلق فلسطین به مردم این کشور و الزام به برگزاری انتخابات برای مردم و ساکنان واقعی فلسطین/ تضمین صلح از طریق همه‌پرسی پیشنهادی ایران</p>
<p>عدم توجه به انتقادهای ریاکارانه اروپا، آمریکا و رژیم اشغالگر قدس در مورد ایران‌هراسی مرتبط با رژیم صهیونیستی/ طرح ایران، به معنای دشمنی با یهودیان نیست/ ایران نه جنگ کلاسیک ارتش‌های کشورهای اسلامی را پیشنهاد می</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۲۵ خرداد ۱۳۹۷، ۱۴ خرداد ۱۳۹۰، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۷۲، ۶ اسفند ۱۳۷۲.</p>	<p>غلط بودن راه‌های طرف غربی برای حل مسئله/ تاکید بر طرح همه‌پرسی برای مشخص کردن تکلیف مسئله فلسطین.</p>

<p>دهند، و نه به دریا ریختن یهودیان مهاجر را، و نه البته حکمیت سازمان ملل و دیگر سازمان‌های بین‌المللی را؛ فقط همه‌پرسی باید انجام شود.</p>		
<p>آنانی که رژیم صهیونیستی را در این منطقه به وجود آوردند در پس‌فتنه‌های موجود قرار دارند. فتنه‌هایی که موجب شده است تا توانمندی‌های ملت‌های منطقه در درگیری‌های عبث و بیهوده به خنثی کردن یکدیگر مصروف شود.</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۹ مهر ۱۳۹۰.</p>	<p>معامله قرن باعث زنده شدن مسئله فلسطین شد و جهان نسبت به مظلومیت و محق بودن مردم فلسطین، آگاه است/ تاکید بر حفظ هوشیاری در قبال دشمن و عدم تقلیل مسئله به یک بحران عربی/ مهمترین رکن حمایت از ملت فلسطین، قطع پشتیبانی از دشمن غاصب است؛ و این، وظیفه بزرگ دولت‌های اسلامی است.</p>
<p>«مقاومت» و «فلسطین»، ارزشمندتر و والاتر از آن است که در اختلافات میان کشورهای اسلامی و عربی درگیر شود. فلسطینیان، به‌خصوص گروه‌های مقاومت باید قدر جایگاه ارزشمند خود را بدانند و به این اختلافات ورود نکنند/</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۱۵ خرداد ۱۳۹۸، ۱۵ فروردین ۱۳۹۷، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۲۸ آذر ۱۳۷۶.</p>	<p>انتقاد از سران کشورهای عربی و انفعال آنها/ کمرنگ کردن مسئله فلسطین در ذهنیت جوامع مسلمان خیانت است (یادآوری واقعه تلخ کمپ‌دیوید)/ لزوم تمرکز بر دشمن واحد در کشورهای عربی و پرهیز از تنش و جنگ در جوامع مسلمان/ دولت‌های مسلمان، در راه نجات فلسطین باید به کشورهای خط مقدم، کمک‌های واقعی بکنند</p>
<p>ایران، از همان ابتدا بر نادرستی روش‌های سازش‌کارانه تأکید کرد و آثار زبان‌بار و خسارت‌های سنگین آن را گوشزد نمود/</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۱۵ فروردین ۱۳۹۷، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۲۸ آذر ۱۳۷۶.</p>	<p>تاکید بر تهدید و تطمیع به‌عنوان ابزارهای طرف غربی/ لزوم مبارزه با خیانت به آرمان قدس که به دست مزدوران انجام می‌شود/ انتقاد جدی از دل بستن به مذاکره با اسرائیل و فراموشی جهاد در برخی گروه‌های فلسطینی.</p>

<p>علاج مسئله فلسطین تقویت جناح مبارز و تشدید مبارزه با رژیم غاصب و پشتیبانان آن است، تأمین نیازهای مقاومت فلسطین، وظیفه‌ای حیاتی است.</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۱۵ خرداد ۱۳۹۸، ۱۵ فروردین ۱۳۹۷، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۲۹ بهمن ۱۳۷۲.</p>	<p>لزوم کمک جهان اسلام به مردم و سازمان‌های فلسطینی؛ تاکید بر استفاده از ظرفیت‌های مختلف در عین بی‌اعتمادی به دولت‌های غربی و نهادهای جهانی/ تاکید بر اولویت مسئله فلسطین/ لزوم فعالیت علمای جهان اسلام، تاکید بر توجه به کرانه باختری/</p>
<p>فلسطین محور وحدت است. ملت بزرگ فلسطین به‌تنهایی، بار سنگین مقابله با صهیونیسم جهانی و حامیان آن را به دوش می‌کشد/ اتحاد ملی بر اساس برنامه‌ی جهادی، ضرورتی ملی برای فلسطین است.</p>	<p>۲ خرداد ۱۳۹۹، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۱ مرداد ۱۳۹۳، ۹ شهریور ۱۳۹۱، ۹ مهر ۱۳۹۰.</p>	<p>یادآوری بزرگی فاجعه‌ی غصب فلسطین و تشکیل غده سرطانی صهیونیستی به‌عنوان جنایت/ اولویت نخست جهان اسلام و آزادی‌خواهان جهان، موضوع فلسطین است/ انتقاد از دنیای استکبار و در رأس آنها آمریکا از حمایت از فاجعه‌آفرینی و جنایت اسرائیل/ تاکید بر نقش انگلستان در ایجاد رژیم جعلی اسرائیل</p>
<p>عمق رابطه ایران با گروه‌های مقاومت اسلامی فقط به میزان پایداری آنان به اصل مقاومت مرتبط است.</p>	<p>۱۶ بهمن ۱۳۹۸، ۲ خرداد ۱۳۹۹، ۱۵ خرداد ۱۳۹۸، ۱۵ فروردین ۱۳۹۷، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۱ مرداد ۱۳۹۳، ۸ اسفند ۱۳۸۸، ۳۱ خرداد ۱۳۷۹، ۱۳ مهر ۱۳۷۹، ۴ آبان ۱۳۷۹.</p>	<p>تاکید بر ادامه حمایت ایران از گروه‌های مبارز (علیرغم هزینه‌های مادی) و وسیع شدن دایره مقاومت در منطقه/ آغاز فرایند مقاومت با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران و لزوم مبارزه مسلمانان با ویروس صهیونیسم/ تاکید بر افزایش روحیه مقاومت مردم غزه/</p>
<p>با پدیدار شدن نشانه‌های افول رژیم صهیونیستی و ضعفی که بر متحدان اصلی آن حاکم شده است، فضای جهانی نیز به سمت مقابله با اقدامات خصمانه رژیم میل می‌کند.</p>	<p>۲ خرداد ۱۳۹۹، ۲۵ خرداد ۱۳۹۷، ۳ اسفند ۱۳۹۵، ۹ مهر ۱۳۹۰.</p>	<p>حتمی بودن نابودی نظام صهیونیستی و شکست هیمنه پوشالی ارتش اشغالگر؛ عدم مشروعیت این رژیم جعلی/ مشکل اسرائیل و آمریکا با انتقال سفارت هم حل شدنی نیست/</p>

<p>اگرچه فلسطین، مربوط به منطقه ما است، ولی ابعاد گسترده آن سیاست‌های جهانی را تحت تأثیر قرار داده است.</p>	<p>۹ شهریور ۱۳۹۱.</p>	<p>ابعاد منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای مسئله فلسطین</p>
<p>رژیم صهیونیستی و حامیان آن ملت فلسطین را تروریست می‌نامد. سردمداران سیاسی مدعی حقوق بشر نیز چشم بر این همه جنایت بسته و بدون شرم و پروا، از آن رژیم فاجعه‌آفرین حمایت کرده‌اند.</p>	<p>۹ شهریور ۱۳۹۱، ۲۸ اردیبهشت ۱۳۷۲، ۲۹ بهمن ۱۳۷۲، ۶ اسفند ۱۳۷۲، ۱۳ مهر ۱۳۷۹.</p>	<p>انتقاد از واکنش دوگانه و سکوت رسانه‌ها و انفعال نهادهای حقوق بشری و اتهام تروریسم به جنبش‌های مقاومت/ انتقاد از واکنش منفی غرب به دفاع مردم فلسطین از خود و کشورشان،</p>
<p>قبله اول مسلمانان و بسیاری از مراکز محترم دینی که در این کشور قرار دارد، به تخریب و توهین و زوال تهدید شده است</p>	<p>۹ مهر ۱۳۹۰، ۴ آبان ۱۳۷۹.</p>	<p>تاکید بر اهانت به نمادهای مسلمانان و انقطاع تاریخ یک کانون مهم تمدنی در جهان اسلام به دلیل تاسیس اسرائیل/ توصیف فلسطین به عنوان مهمترین و واقعی‌ترین مشکل جهان اسلام</p>
<p>دولت و جامعه جعلی اسرائیل در حساس‌ترین نقطه جهان اسلام، نقش یک پایگاه نظامی و امنیتی و سیاسی را برای دولت‌های استکباری بازی کرده است/</p>	<p>۹ مهر ۱۳۹۰، ۲۹ بهمن ۱۳۷۲.</p>	<p>تاکید بر نقش اسرائیل در منطقه به عنوان عامل نظامی و امنیتی و سیاسی غرب و نظام سلطه/ دنیای استکباری، به سرزمین فلسطین به عنوان قلب جغرافیایی جهان اسلام احتیاج دارد، تا اسلام را بکوبد، ملت‌های اسلامی را زیر فشار قرار بدهد و از حرکت اسلامی مانع بشود.</p>
<p>صهیونیسم خطر اخلاقی و سیاسی و اقتصادی بزرگی برای جامعه بشری است.</p>	<p>۹ مهر ۱۳۹۰، ۶ اسفند ۱۳۷۲.</p>	<p>خطرناک بودن صهیونیسم برای کل جهان و بشریت/ صهیونیست‌ها علیرغم اظهارات نزاکت‌آمیز بعضی از سران‌شان همان وحشی‌های نژادپرست و متعصب پنجاه سال قبل هستند/</p>

بیداری اسلامی، بخش مهمی از نیرو و حماسه خود را از قضیه فلسطین گرفته است/ عامل تهدید رژیم صهیونیستی عزم راسخ مردم کشورهای اسلامی است.	۹ مهر ۱۳۹۰.	برای دستیابی به هدف والای آزادی فلسطین، کار عملی لازم است.
اهمیت مصر در قضیه فلسطین/ لزوم دخالت مصر در قضیه محاصره نوار غزه	۱۴ خرداد ۱۳۹۰، ۱۹ اسفند ۱۳۸۶.	ملت و دولت مصر در زمینه محاصره غزه وظیفه بزرگی برعهده دارند.
لزوم ورود فعالانه و مبتکرانه کشورها، نخبگان و سازمان‌های اسلامی برای حل مسئله فلسطین که کاملاً زنده است.	۱۸ آذر ۱۳۷۶، ۳۱ خرداد ۱۳۷۹، ۴ آبان ۱۳۷۹.	گذشت زمان نمی‌تواند حقی مثل مسئله فلسطین را از طومار عالم محو کند. فلسطین و ملت فلسطین، زنده و آینده فلسطین، روشن است.
عدم‌امید به سازمان ملل و قدرت‌های بزرگ برای نجات فلسطین/ گره مسئله فلسطین با دخالت آمریکائی‌ها کورتر می‌شود.	۱۴ اسفند ۱۳۸۷، ۱۹ اردیبهشت ۱۳۸۷.	راه نجات فقط ایستادگی و مقاومت است/ تاکید بر حمایت از دولت منتخب در نوار غزه.

۴-۱. ماهیت و اهداف طرح همه‌پرسی

پس از مرور بیانات رهبر انقلاب، باید گفت این طرح، واجد ابعاد متعدد سیاسی، حقوقی و رسانه‌ای است. در ادامه، وجوه حائز اهمیت این طرح در سه بعد مذکور بر اساس نظرات کارشناسان مصاحبه شده بررسی می‌شود.

جدول شماره ۲- ماهیت و اهداف طرح همه‌پرسی فلسطین بر اساس دیدگاه کارشناسان

نظرات کارشناسان	زمینه
<p>حق تعیین سرنوشت زمانی می‌تواند به مرحله عملیاتی برسد که «اراده سیاسی دولت‌ها» حاکم باشد (مصاحبه با کارشناس شماره ۱ وزارت امور خارجه، ۲ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>مسئله فلسطین و طرح ایران سیاسی است (مصاحبه با قدمی، ۵ دی ۱۳۹۹).</p> <p>این طرح یک راه‌حل سیاسی است و در چارچوب مدیریت بحران می‌گنجد» (مصاحبه با رویوران، ۴ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>از نظر حقوقی مقابله با هر رژیم اشغالگر به اشکال مختلف پذیرفته شده است. اما تاکنون ویژگی سیاسی طرح ایران بیش از ویژگی رسانه‌ای و حقوقی آن برجسته شده است» (مصاحبه با کارشناس شماره ۳ وزارت امور خارجه، ۸ آذر ۱۳۹۹).</p>	سیاسی

<p>طرح ایران به دو نکته اشاره کرده است: ۱- بازگشت آوارگان و ۲- حق تعیین سرنوشت. ایران باید جنبه‌های حقوقی طرح را که جهان‌شمول نیز هستند از منظر رسانه‌ای پررنگ کند (مصاحبه با فایضی، ۳ آذر ۱۳۹۹). طرح همه‌پرسی مبتنی بر حقوق بین‌الملل است. اما نیازمند نوعی اجماع و اقبال سیاسی از سوی دولت‌ها در سازمان‌های بین‌المللی است» (مصاحبه با شکیبایی، ۲۰ آذر ۱۳۹۹). این موضوع یک طراحی حقوقی است و صرفاً دیدگاه رسانه‌ای و سیاسی نداشته، بلکه یک طرح عملیاتی قابل اجرا است (مصاحبه با رضوی، ۱۰ آذر ۱۳۹۹). طرح ایران، قابلیت اجرا دارد و مطابق با موازینی است که غرب آنها را ایجاد کرده است (مصاحبه با مصدق‌پور، ۱۷ دی ۱۳۹۹).</p>	<p>حقوقی</p>
<p>با وجود محذورات فراوانی که ایران با آن مواجه است نمی‌تواند طرحی جامع را ارائه دهد که مورد قبول همه کشورها باشد؛ لذا این طرح، ابعاد رسانه‌ای مهمتری دارد (مصاحبه با کارشناس شماره ۲ وزارت امور خارجه، ۷ آذر ۱۳۹۹). ماهیت این طرح، بیشتر رسانه‌ای است (مصاحبه با سروش‌نژاد، ۱۳ آذر ۱۳۹۹). ماهیت طرح به‌گونه‌ای است که جنبه‌های اسلامی آن در کنار اصول عامه‌پسند دموکراتیک لحاظ شده است. سال‌ها سیاست ایران صرفاً جنبه سلبی داشت، اما در طرح همه‌پرسی ابعاد ایجابی نیز در نظر گرفته شده و جنبه سیاسی و رسانه‌ای آن قوی‌تر از ابعاد حقوقی است (مصاحبه با کارشناس شماره ۴ وزارت امور خارجه، ۲۰ آبان ۱۳۹۹). این طرح منجر به افزایش قدرت نرم تهران در مجامع بین‌المللی شده و قابل ارائه با زبان جهانی و براساس اصول مورد احترام ملت‌ها است.</p>	<p>رسانه‌ای</p>

شکل شماره ۱- ویژگی‌های طرح همه‌پرسی

منبع: ترسیمی نگارندگان بر اساس نظرات کارشناسان

۴-۲. ارتباط طرح همه‌پرسی با راهبرد مقاومت

طرح ایران هیچگونه تضعیفی در چارچوب راهبردهای مقاومت را نمی‌پذیرد. به همین دلیل نیز رهبر انقلاب اسلامی، راه علاج بحران فلسطین را مقاومت اعلام کرده‌اند. در ادامه، اهم نظرات کارشناسان در مورد ارتباط طرح همه‌پرسی با مقاومت و جهاد بررسی شده است.

جدول شماره ۳- ارتباط طرح همه‌پرسی با راهبرد مقاومت بر اساس دیدگاه کارشناسان

زمینه	نظرات کارشناسان
نقش تکمیل‌کننده	<p>برای آزادی قدس شریف، نیاز به راهبردی جامع و کامل است. طرح همه‌پرسی، مبتنی بر مقاومت است و مقاومت دو جنبه دارد. جنبه جهادی و مبارزه مسلحانه و جنبه مقاومت در برابر صلح و سازش که عمدتاً توسط مثلث عربی - عبری - غربی مطرح می‌شود (مصاحبه با مصدق‌پور، ۱۷ دی ۱۳۹۹).</p> <p>همه‌پرسی به مقاومت مسلحانه ربطی ندارد و مقاومت مسلحانه امری دائمی و همیشگی است و تا زمانی که اشغالگران تمام ابعاد زندگی فلسطینی‌ها را تحت الشعاع قرار داده‌اند، مقاومت مسلحانه ادامه دارد (مصاحبه با ابوشریف، نماینده جنبش جهاد اسلامی در ایران، ۲۰ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>این طرح، تکمیل‌کننده ادامه مقاومت است. دشمن ظالم زبانی جز زبان اسلحه و زور نمی‌فهمد. لذا مقاومت تنها راهکار برای عقب نشانیدن این دشمن است. در حقیقت، ایران برای فلسطین هیچ راهکار غیرانسانی ندارد؛ بلکه پس از نابودی رژیم اسرائیل، باید مردم فلسطین برای فلسطین تصمیم بگیرند؛ بدون نقض حقوق دیگران و جنایت؛ حتی علیه صهیونیست‌ها (مصاحبه با رضوی، ۱۰ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>واقعیت میدانی در حال حاضر به این صورت است که دشمن مسلح یک سرزمین را اشغال کرده و به هیچ اصول و مبنایی احترام نمی‌گذارد. لذا هدف نهایی آزادی قدس با مقاومت به دست می‌آید. چون رژیم غاصب قدس و آمریکا حاضر نمی‌شوند که طرح همه‌پرسی را بدون پشتوانه میدانی و عملیاتی، بپذیرند. طرح ایران، یعنی آزادسازی فلسطین و لذا منافاتی با مقاومت مسلحانه و مقاومت مردمی ندارد (مصاحبه با کارشناس شماره ۱ وزارت امور خارجه، ۲ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>ایران اعتقاد دارد فلسطین با مقاومت آزاد می‌شود و نه با طرح‌های سیاسی. مقام معظم رهبری نیز معتقد به مقاومت هستند (مصاحبه با رویوران، ۴ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>طرح ایران، از لحاظ اخلاقی و حقوق بشری نیز مورد تایید حماس قرار دارد. اما باید بدانیم که دموکراسی و حقوق بشر، صرفاً در لفظ، مورد تاکید سران غربی قرار دارد. به همین خاطر، مردم فلسطین تا آزادی کامل، بر گزینه جنگ اصرار دارند. البته</p>

<p>مقاومت مردم فلسطین و گروه‌های مسلح فلسطینی، ناظر بر ابعاد سیاسی، دیپلماتیک و رسانه‌ای نیز است» (مصاحبه با قدومی، ۵ دی ۱۳۹۹).</p> <p>راهبرد اصلی ایران در ارتباط با فلسطین، مقاومت است. اما با توجه به تلاش رسانه‌ای دشمن صهیونیستی و حامیان آن برای تحریف مقاومت، طرح همه‌پرسی با هدف خنثی کردن القائنات دشمن و یک تاکتیک و مقوم راهبرد مقاومت است (مصاحبه با شکیبایی، ۲۰ آذر ۱۳۹۹).</p> <p>مقاومت، یک کلان‌گفتمان است و زیرگفتمان‌های متعددی از آن منشعب می‌شود. لذا می‌توان مسئله همه‌پرسی را به‌عنوان یکی از زیرگفتمان‌های مقاومت در حوزه سیاسی قلمداد نمود که هیچ تضادی با گفتمان مقاومت در آن وجود ندارد (مصاحبه با کارشناس شماره ۴ وزارت امور خارجه، ۲۰ آبان ۱۳۹۹).</p> <p>همه‌پرسی و دموکراسی، با رویکرد جهاد و مقاومت مسلحانه علیه اشغالگری هیچ منافاتی ندارد. دلیل این امر نیز به رویکرد وحشیانه طرف مقابل باز می‌گردد (مصاحبه با صدرالحسینی، ۱ دی ۱۳۹۹).</p>	
<p>منظومه ادبیاتی رهبر انقلاب، نه مقاومت و نه همه‌پرسی را نفی نکرده است. رهبر انقلاب به صراحت هرگونه خشونت و طرح‌هایی مانند به دریا ریختن یهودیان را رد کرده‌اند. لذا شاخص همه‌پرسی فضای رسمی، حقوقی و دیپلماتیک دارد و نشان می‌دهد که ایران می‌خواهد مردم یک جامعه به حق خود برسند. از سوی دیگر، در فضای واقع‌گرایی و خشونت صهیونیست‌ها، رهبری بر مقاومت تاکید می‌کنند (مصاحبه با فایضی، ۳ آذر ۱۳۹۹).</p>	<p>نقش دیپلماتیک</p>
<p>این طرح در زمانی تهیه شد که مقاومت فلسطین به مرحله‌ی بازدارندگی در مقابل رژیم صهیونیستی رسیده بود. یعنی این طرح از موضع قدرت مطرح شد (تلفیق قدرت سیاسی و نظامی، هم‌پوشانی شاخص همه‌پرسی و مقاومت) (مصاحبه با کنعانی‌مقدم، ۱ آذر ۱۳۹۹).</p>	<p>پیشنهاد طرح در زمان</p>
<p>رهبر انقلاب بر پرهیز از تنش میان گروه‌های فلسطینی و تمرکز بر هدف واحد یعنی آزادی قدس تاکید دارند (مصاحبه با کنعانی‌مقدم، ۱ آذر ۱۳۹۹).</p>	<p>اتحاد گروه‌های مقاومت</p>

۳-۴. فرصت‌های طرح همه‌پرسی

طرح همه‌پرسی واجد فرصت‌های سیاسی، حقوقی و میدانی (اجرایی) فراوانی است که در ادامه، نظرات کارشناسان در این حوزه نیز بررسی و دسته‌بندی شده است.

جدول شماره ۴- فرصت‌های طرح همه‌پرسی بر اساس دیدگاه کارشناسان

نظرات کارشناسان	زمینه
ایجاد چالش حقوقی، سیاسی و رسانه‌ای برای پروژه عادی‌سازی روابط اعراب و رژیم اسرائیل (مصاحبه با کنعانی‌مقدم، ۱ آذر ۱۳۹۹).	ایجاد چالش برای دشمن
ایجاد امکان خیزش‌های مردمی در کشورهای عربی-اسلامی، و فشار مردمی بر دولت‌ها برای حمایت از آرمان فلسطین (مصاحبه با کنعانی‌مقدم، ۱ آذر ۱۳۹۹)	ایجاد امکان خیزش‌های مردمی
افزایش توان اجماع‌سازی ایران در سازمان همکاری اسلامی، جنبش عدم تعهد و گروه ۷۷ (مصاحبه با کارشناس شماره ۱ وزارت امور خارجه، ۲ آذر ۱۳۹۹). ارائه و ثبت طرح در سازمان ملل و معرفی آن به کشورها، افزایش اهمیت حقوقی طرح در مجمع عمومی، فرصت طرح دیدگاه ایران در محافل سیاسی، آکادمیک و محیط‌های نخبگانی مانند اندیشکده‌ها و افزایش قدرت چانه‌زنی جریان مقاومت (مصاحبه با کارشناس شماره ۲ وزارت امور خارجه، ۷ آذر ۱۳۹۹).	افزایش توان دیپلماتیک ایران
ترسیم مجدد و بهبود چهره مقاومت در رسانه‌ها (مصاحبه با کارشناس شماره ۱ وزارت امور خارجه، ۲ آذر ۱۳۹۹). معرفی صحیح مقاومت به جهان و خنثی کردن تبلیغات جریان صهیونیستی و اجبار آنها به برگزاری همه‌پرسی و احترام به خواست ملت فلسطین (مصاحبه با رضوی، ۱۰ آذر ۱۳۹۹).	بهبود چهره مقاومت
ایجاد اتحاد میان طیف‌های مختلف فلسطینی و غیر فلسطینی (مصاحبه با صدرالحسینی، ۱ دی ۱۳۹۹). تعیین یک هدف جدی و راهبردی برای جریان مقاومت و جهاد به‌معنای لزوم شکست سیاسی دشمن، الزام وی به برگزاری همه‌پرسی و پذیرش نتایج آن (مصاحبه با مصدق‌پور، ۱۷ دی ۱۳۹۹).	ایجاد اتحاد میان گروه‌های مقاومت

شکل شماره ۲- ماهیت، فرصت‌ها و اهداف طرح

منبع: ترسیمی نگارندگان بر اساس نظرات کارشناسان

۴-۴. چالش‌های طرح همه‌پرسی

اجرای موفق طرح همه‌پرسی، با چالش‌های جدی روبرو است که در ادامه، نظرات کارشناسان در این حوزه نیز بررسی و دسته‌بندی شده است.

جدول شماره ۵- چالش‌های طرح همه‌پرسی بر اساس دیدگاه کارشناسان

نظرات کارشناسان	زمینه
عدم همراهی کشورهای عربی (مصاحبه با کارشناس شماره ۲ وزارت امور خارجه، ۷ آذر ۱۳۹۹) و انفعال افکار عمومی نسبت به موضوع فلسطین (مصاحبه با شکیبایی، ۲۰ آذر ۱۳۹۹)	عدم همراهی کشورهای عربی
تلاش دائمی نظام سلطه برای از بین بردن نگاه اسلامی و رویکرد مقاومت، مبتنی بر دو ابزار اصلی تفرقه‌افکنی بین کشورها و اعضای مقاومت و دوم تحریف اصول مقاومت بوده است (مصاحبه با رضوی، ۱۰ آذر ۱۳۹۹).	ایجاد اختلاف
توانایی محدود ایران در سازمان‌های بین‌المللی و سازمان همکاری اسلامی با توجه به نقش‌آفرینی عربستان سعودی	قدرت دیپلماتیک ایران
عدم پشتیبانی مستمر رسانه‌ای از طرح در رسانه‌های مطرح منطقه‌ای و جهانی، عدم استمرار معرفی و تبلیغ طرح در رسانه‌های مختلف.	عدم توجه به پیوست رسانه‌ای

بایکوت و تحریف طرح

عدم توجه به طرح در رسانه‌ها و اندیشکده‌های مختلف نظام سلطه و کشورهای عربی - اسلامی و تلاش جبهه رسانه‌های عبری - غربی برای تحریف طرح ایران به معنای قتل عام یهودیان

شکل شماره ۳- چالش‌های طرح

منبع: ترسیمی نگارندگان بر اساس نظرات کارشناسان

۵. بازتاب‌های رسانه‌ای نظرات رهبر انقلاب اسلامی

به‌طور کلی چنانچه ذکر شد به‌دلیل ماهیت طرح ایران، سابقه موضوع فلسطین در سیاست خارجی کشور و سلطه‌گری رژیم اسرائیل، طبعاً نظرات رهبر انقلاب و نکات طرح ایران، بازتاب رسانه‌ای گسترده در رسانه‌های مهم منطقه و جهان نداشته است. با این حال، با توجه به اهمیت ایران در حل بحران فلسطین، برخی منابع غربی ضمن بیان کلیاتی در مورد طرح ایران، به‌ناچار به نظرات رهبر انقلاب نیز پرداخته‌اند. در مقاله تأکید شد که رهبر انقلاب با طرح‌هایی مانند قتل عام یهودیان و به دریا ریختن آنها مخالف‌اند و طرح ایران را یک طرح انسانی و حقوقی، می‌دانند. به‌همین دلیل، منابع غربی اعتقاد دارند که ایران، «طرح همه‌پرسی را برای بی‌اساس نشان دادن اتهامات یهودستیزی ارائه کرده است» (national post, 2020). تأکید بر ادامه مبارزه و جهاد و اصرار بر شرکت فلسطینیان اصیل در همه‌پرسی، از نکات کلیدی بیانات رهبر انقلاب است که در رسانه‌های یهودی بازتاب داشته است. منابع صهیونیستی طرح همه‌پرسی را دارای ویژگی‌های زیر می‌دانند:

«مخالفت با تشکیل دو دولت مستقل، تایید مقاومت و انتفاضه، شرکت همه آوارگان در همه‌پرسی». این منابع اعتقاد دارند از دید تهران، بعد از همه‌پرسی، یهودیان مهاجر جایی در فلسطین نخواهند داشت (ynetnews, 2011).

مسئله دیگر، توجه رهبر انقلاب به تسلیح کرانه باختری در چارچوب راهبرد اصلی ایشان یعنی مقاومت و جهاد است. این موضوع، یعنی نظامی نشان دادن رویکرد ایران و ادعای حمایت ایران از گروه‌های تروریستی توسط رسانه‌های غربی-عبری؛ نشان از احساس تهدید رژیم اسرائیل از قدرت و جدیت ایران دارد. این امر در رسانه‌های مختلف تحت عنوان «تهدید ایران برای نابودی اسرائیل» (Hafezi, 2020) و «افزایش درگیری در مرزهای رژیم صهیونیستی و تلاش برای گسترش محور مقاومت در کرانه باختری» (Yaari, 2015) بازتاب داشته است.

۶. نتیجه‌گیری

مقاله حاضر به بررسی شاخص‌های حل مسئله فلسطین از منظر مقام معظم رهبری و تحلیل و تبیین الزامات برگزاری همه‌پرسی در فلسطین پرداخت. در این راستا، مقاله به‌طور مبسوط به همه‌پرسی پیشنهادی ایران در اندیشه رهبر انقلاب، جایگاه فلسطین در منظومه فکری معظم‌له و اقدامات انجام شده در این خصوص، پرداخت و استدلال کرد طرح ایران، مبتنی بر اصول و قواعد حقوق بین‌الملل و حق تعیین سرنوشت است. زیرا اشغال فلسطین و همچنین سیاست‌های ساخت شهرک‌های صهیونیستی و دیوار حائل، توانایی مردم فلسطین در استفاده از حق تعیین سرنوشت خود را مختل کرده است. درواقع، مردم فلسطین به‌عنوان سرزمین اشغال شده از داشتن حاکمیت ملی محروم شده‌اند. لذا برای استفاده از حق تعیین سرنوشت، شیوه دموکراتیکی به نام همه‌پرسی توسط ایران پیشنهاد شده است که اسناد مختلف بین‌المللی، اعم از اسناد حقوق بشری و قطعنامه‌های مجمع عمومی ملل متحد، آن را در مورد ملل تحت اشغال، به‌ویژه ملت فلسطین، به رسمیت شناخته‌اند.

همچنین تاکید شد که اجرایی شدن طرح همه‌پرسی، توجیه سیاسی و حقوقی مناسبی برای مقاومت فلسطین، و فروپاشی این رژیم از طریق راهبرد مقاومت فراهم می‌کند. زیرا راهبرد ایران در این طرح، نافی مقاومت و جهاد نیست. قابل پیش‌بینی است که با اعلام نتایج طرح همه‌پرسی، دولتی با اکثریت جامعه فلسطینی تشکیل خواهد شد که دولتمردان آن همگی از فلسطینی‌ها خواهند بود و رژیم صهیونیستی با در اقلیت قرار گرفتن به خودی خود نابود می‌شود. همچنین تاکید شد

که مقام معظم رهبری اعتقاد دارند که فقط افرادی در همه‌پرسی پیشنهادی ایران، حق رای دارند که بومیان فلسطین (اعم از مسلمان، یهودی و مسیحی) باشند نه مهاجر از دیگر کشورها. بخش عمده‌ای از طرح ایران که امروز به‌عنوان سند سازمان ملل متحد نیز مطرح شده، انسانی است. زیرا دموکراتیک‌ترین شیوه حل بحران فلسطین، بحث «هر فلسطینی؛ یک رای» است و هر فلسطینی که ساکن این سرزمین بوده و سابقه سکونت قبل از آغاز اشغالگری را داشته می‌تواند رای دهد و حتی در طرح جمهوری اسلامی ایران نیز این مسئله وجود دارد. درواقع، این روش، یک شیوه مردم‌سالارانه است که تا به حال چنین شیوه دموکراتیکی در هیچ یک از طرح‌های گذشته و بعد از آن وجود نداشته و این طرح شامل همه مسلمانان، فلسطینیان، یهودیان و همه ساکنانی است که با توجه به سوابقشان در آن سرزمین ساکن بوده‌اند و امروز هم علاقه‌مند به بازگشت به این سرزمین هستند.

همچنین مشخص شد که رسانه‌ها و اندیشکده‌های مختلف غربی-عبری و وابستگان منطقه‌ای آنها، اساساً طرح ایران برای برگزاری همه‌پرسی را بایکوت کرده و استدلال‌های حقوقی-تاریخی آن و همچنین انطباق طرح با اصول حقوق بین‌الملل و قطعنامه‌های مختلف سازمان ملل را بازتاب نمی‌دهند. همچنین، رسانه‌های مخالف مقاومت و سیاست منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران؛ بر ابعاد نظامی و امنیتی سیاست ایران در مورد فلسطین تأکید کرده و برگزاری همه‌پرسی با حضور ساکنان اصیل فلسطین را به‌معنای تلاش ایران برای نابودی یهودیان- و نه رژیم جعلی اسرائیل- تفسیر می‌کنند. واقعیت آن است که در ابعاد سیاسی و دیپلماتیک؛ طرح ایران ارائه و عملاً توسط قطعنامه‌های سازمان ملل تأیید شده است. اما در ابعاد رسانه‌ای برای معرفی و تبلیغ آن همچنان به تلاش‌های هماهنگ داخلی و منطقه‌ای احتیاج است.

۷. پیشنهادهای رسانه‌ای

- انطباق طرح مقام معظم رهبری برای فلسطین با منشور سازمان ملل و قواعد حقوق بین‌الملل از زبان کارشناسان در برنامه‌های مختلف برون‌مرزی تبیین شود.
- بر این موضوع تأکید مستمر شود که جمهوری اسلامی ایران راه‌حل مسالمت‌آمیز برای پایان دادن به قضیه فلسطین و اشغالگری رژیم صهیونیستی ارائه کرده است.

- شبکه‌های برون‌مرزی برای تبیین ابعاد این طرح در برنامه‌های گفتگو محور خود با سازمان‌های مطرح و مستقل حقوق بشری و همچنین دانشگاه‌های مختلف جهان و نخبگان مستقل ارتباط بگیرند.
- پوشش رسانه‌ای و ادامه پیگیری سیاسی و حقوقی طرح همه‌پرسی، استمرار یابد.
- بر حمایت مردم فلسطین از جمله یهودیان ضدصهیونیسم از این طرح تأکید شود.
- پیشنهاد می‌شود شبکه پرس‌تی‌وی مستندی درباره راهکار مقام معظم رهبری برای حل مسئله فلسطین، تهیه و در آن به ابعاد حقوقی، انسانی و تاریخی طرح اشاره شود. ضرورت دارد در این مستند از صاحب‌نظران مورد استفاده در این پژوهش و همچنین صاحب‌نظران بین‌المللی استفاده و بر اهمیت حمایت کشورها از این طرح که به‌عنوان سند در سازمان ملل ثبت شده است، در روند مقابله با جنایات رژیم صهیونیستی تأکید گردد.
- از ظرفیت‌های جنبش جهانی تحریم علیه رژیم صهیونیستی (BDS) برای شناساندن طرح ایران استفاده شود.
- کنش‌گری بیشتر شبکه‌های برون‌مرزی و مطالبه حقوقی و حقوق بشری از نهادهای رسانه‌ای و آکادمیک در مورد حق بازگشت آوارگان به سرزمین اصلی خود، در دستور کار قرار بگیرد.
- به فعالیت جدی شبکه‌های برون‌مرزی در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی از طریق تولید عکس‌نوشته، فیلم‌های کوتاه و طوفان‌های توئیتری، توجه مضاعف شود.
- تولید برنامه‌های تاریخی و مستند در مورد توجه سازمان ملل به حقوق فلسطینیان در قطعنامه‌های متعدد و عدم توجه رژیم اسرائیل به مصوبات شورای امنیت و همچنین حقوق خدشه‌ناپذیر مردم فلسطین برای حق تعیین سرنوشت و بازگشت به کشور خود، استمرار یابد.

منابع و مأخذ

- اخوان‌خرازیان، مهناز (۱۳۸۶)، «تحول حق تعیین سرنوشت در چارچوب ملل متحد»، **مجله حقوقی بین‌المللی**، دوره ۲۴، شماره ۳۶، بهار و تابستان، صص ۱۴۲-۹۵.
- اکبری‌لالیمی، مرتضی (۱۳۹۵)، «اجرای حق تعیین سرنوشت؛ تقابل حقوق بشر با حاکمیت دولت‌ها»، **مجله حقوقی دادگستری**، سال ۸۰، شماره ۹۶، زمستان، صص ۷۱-۵۹.
- امیرعبداللهیان، حسین (۱۳۹۹)، «سخن مدیر مسئول»، **فصلنامه گفتمان راهبردی فلسطین**، سال دوم، شماره ۳، بهار، صص ۲۰-۱.
- امیدی، علی (۱۳۸۷)، «گسترش مفهومی حق تعیین سرنوشت: از استقلال ملل تحت سلطه تا حق دمکراسی برای همه»، **مطالعات حقوقی خصوصی (حقوق)**، دوره ۳۸، شماره ۲، تابستان، صص ۲۳-۱.

مقاومت و همه‌پرسی؛ شاخص‌های حل مسئله فلسطین ... ۶۱

آرش پور، علیرضا و شیرازی، فرناز (۱۳۹۳)، «ارتباط حق تعیین سرنوشت با تجزیه‌طلبی و خودمختاری»، **فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل**، دوره اول، شماره ۱۱، بهار، صص ۱۹۵-۱۶۳.

حبیب‌زاده، توکل (۱۳۹۵)، «ابتنای مقاومت مردم فلسطین بر حق تعیین سرنوشت و تعهدات جامعه بین‌المللی در قبال آن»، **فصلنامه مطالعات حقوق عمومی**، دوره ۴۶، شماره ۴، زمستان، صص ۸۵۴-۸۲۵.

شریف‌جیلی، الهام (۱۳۹۷)، «همه‌پرسی؛ حقیقت بین‌المللی برای حل مسئله فلسطین»، **فصلنامه گفتمان راهبردی فلسطین**، سال اول، شماره ۱، تابستان، صص ۹۸-۷۶.

قاری‌سیدفاطمی، سیدمحمد (۱۳۸۲)، «حق تعیین سرنوشت و مسئله نظارت بر انتخابات: نظارت تضمینی در مقابل نظارت تحدیدی»، **پژوهش‌های حقوق تطبیقی**، دوره ۷، شماره ۴، صص ۱۴۰-۱۲۳.

طباطبایی سیداحمد، محبی‌انجدانی داوود (۱۳۹۳)، «حقوق بین‌الملل و تشکیل کشور مستقل فلسطینی»، **پژوهش‌های روابط بین‌الملل**، دوره ۴، شماره ۱۱، بهار، صص ۱۶۲-۱۲۹.

موسوی، سیدمهدی و موسوی، سیدفضل‌الله (۱۳۹۲)، **حق تعیین سرنوشت ملت فلسطین**، تهران: خرسندی. وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۴ مهر ۱۳۹۳)، «بیانات در دیدار با رمضان عبدالله»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/h12607>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۹ اسفند ۱۳۸۶)، «بیانات در فرماندهان نیروی هوایی ارتش»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r97270>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۹ اردیبهشت ۱۳۸۷)، «بیانات در دیدار مردم لار»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r97270>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۴ اسفند ۱۳۸۷)، «بیانات در چهارمین کنفرانس حمایت از فلسطین»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r97270>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۸ اسفند ۱۳۸۸)، «بیانات در همایش غزه»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r97270>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۰ آبان ۱۳۹۴)، «بیانات در دیدار با کارکنان وزارت خارجه»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r97270>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۶ فروردین ۱۳۸۱)، «خطبه‌های نماز جمعه»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r97270>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۴ آبان ۱۳۷۹)، «بیانات در دیدار سفرا و مسئولان نظام»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r39083>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۳ مهر ۱۳۷۹)، «پیام در پی جنایات صهیونیست‌ها»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/r09662>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۳۱ خرداد ۱۳۷۹)، «بیانات در دیدار سفرا و مسئولان نظام»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/483367>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۷ آذر ۱۳۷۶)، «بیانات در کنفرانس کشورهای اسلامی»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/s73131>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۶ اسفند ۱۳۷۲)، «پیام در پی جنایات صهیونیست‌ها»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/a24748>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۹ بهمن ۱۳۷۲)، «بیانات در نماز جمعه»، قابل دسترسی در:

<https://b2n.ir/x42756>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۴ خرداد ۱۳۹۰)، «بیانات در سالگرد رحلت امام خمینی»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/s52161>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۸ اردیبهشت ۱۳۷۲)، «پیام به کنگره عظیم حج»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/j83527>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۹ مهر ۱۳۹۰)، «بیانات در کنفرانس حمایت از فلسطین»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/n75253>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۹ شهریور ۱۳۹۱)، «بیانات در کنفرانس سران عدم تعهد»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/f09452>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۳ اسفند ۱۳۹۵)، «بیانات در کنفرانس حمایت از فلسطین»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/y29705>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۵ فروردین ۱۳۹۷)، «پاسخ به نامه اسماعیل هینه»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/d68825>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱ مرداد ۱۳۹۳)، «سخنرانی در جمع دانشجویان»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/927087>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۰ خرداد ۱۳۹۷)، «دیدار با نخبگان و استادان»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/p32659>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۵ خرداد ۱۳۹۷)، «دیدار با مسئولان و سفرای خارجی»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/y24383>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۵ خرداد ۱۳۹۸)، «دیدار با مسئولان و سفرای خارجی»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/w37757>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲ خرداد ۱۳۹۹)، «سخنرانی روز قدس»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/f56387>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۶ بهمن ۱۳۹۸)، «دیدار با اقشار مختلف مردم»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/m06548>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۲۹ مهر ۱۳۷۹)، «دیدار با بسیجیان»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/y51576>

وبگاه نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۳۷۹)، «بیانات در جمع بسیجیان حاضر در اردوی فرهنگی رزمی باران امام علی(ع)»، قابل دسترسی در:
<https://b2n.ir/y51576>

مصاحبه توسط نگارنده این مقاله

- ابوشریف، ناصر (۲۰ آذر ۱۳۹۹)، «مقاومت، راهبردی همیشگی است»، تهران.
 رضوی، سلمان (۱۰ آذر ۱۳۹۹)، «طرح ایران، کاملاً عملیاتی است»، تهران.
 رویوران، حسن (۴ آذر ۱۳۹۹)، «راهبرد ایران برای فلسطین، مقاومت است»، تهران.
 سروش نژاد، احمد (۱۳ آذر ۱۳۹۹)، «بررسی ماهیت طرح پیشنهادی جمهوری اسلامی ایران برای حل مسئله فلسطین»، تهران.
 شکیبایی، مهدی (۲۰ آذر ۱۳۹۹)، «راهبرد اصلی ایران، مقاومت است»، تهران.
 صدراالحسینی، سیدرضا (۱ دی ۱۳۹۹)، «همه‌پرسی، مکمل جهاد است»، تهران.
 فایضی، محسن (۳ آذر ۱۳۹۹)، «لزوم جذب افکار عمومی در مورد فلسطین»، تهران.
 قدومی، خالد (۵ دی ۱۳۹۹)، «ایران، مهم‌ترین حامی مقاومت»، تهران.

مقاومت و همه‌پرسی؛ شاخص‌های حل مسئله فلسطین ... ۶۳

کارشناس شماره ۱ وزارت امور خارجه، اداره فلسطین (۲ آذر ۱۳۹۹)، «بررسی ماهیت طرح همه‌پرسی و الزامات و چالش‌های آن»، تهران.

کارشناس شماره ۲ وزارت امور خارجه، اداره فلسطین (۷ آذر ۱۳۹۹)، «بررسی ماهیت طرح همه‌پرسی و الزامات و چالش‌های آن»، تهران.

کارشناس شماره ۳ وزارت امور خارجه، سفارت ایران در قاهره (۸ آذر ۱۳۹۹)، «بررسی طرح همه‌پرسی و فرصت‌های آن»، تهران.

کارشناس شماره ۴ وزارت امور خارجه، اداره سوریه (۲۰ آبان ۱۳۹۹)، «طرح همه‌پرسی، ایجابی - سیاسی است»، تهران.
کنعانی‌مقدم، حسین (۱ آذر ۱۳۹۹)، «مقاومت فلسطین به بازدارندگی رسیده است»، تهران.

مصدق‌پور، مصدق (۱۷ دی ۱۳۹۹)، «طرح همه‌پرسی، یعنی حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین»، تهران.

Ahouie, Mahdi (2004), "the middle east peace process from the perspective of revolutionary iran: will tehran ever take part?" **Iran Analysis Quarterly**, Volume 1 No. 4 – fall (September-November).

Bowring, Bill (2008), **the Degradation of the International Legal Order? The Rehabilitation of Law and the Possibility of Politics**, New York: Routledge-Cavendish.

Daniele, Luigi (2020), "ICC and Palestine Symposium: 'Imprisoning' Self-Determination-The Israeli Military Law Enforcement System in the West Bank and Its Relevance for the ICC", Available at:

<http://opiniojuris.org/2020/02/07/icc-and-palestine-symposium-imprisoning-self-determination-the-israeli-military-law-enforcement-system-in-the-west-bank-and-its-relevance-for-the-icc/>

Crivelente, Moara Assis (2020), "Self-Determination as Resistance: Sahrawi and Palestinian Struggle for the UN", Available at: <https://www.e-ir.info/2020/03/19/self-determination-as-resistance-sahrawi-and-palestinian-struggle-for-the-un/>

Hafezi, Parisa (2020), "Iran lauds arms supply to Palestinians against 'tumor' Israel", **Reuters**, Available at: <https://www.reuters.com/article/us-iran-israel-khamenei-idUSKBN22Y10L>

Mancini, Susanna (2008), "Rethinking the boundaries of democratic secession: Liberalism, nationalism, and the right of minorities to self-determination", **International Law Journal**, Vol.6, Number 3 & 4.

National post (2020), "Iran applauds weapons supply to Palestinians against 'tumor' Israel", Available at: <https://.com/pmn/health-pmn/iran-applauds-weapons-supply-to-palestinians-against-tumor-israel>

international court of justice (2020), "accordance with international law of the unilateral declaration of independence in respect of kosovo", Available at: <https://www.webcitation.org/5rRB9e3bz?url=http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>

UN (2019), "Letter dated 1 November 2019 from the Permanent Representative of the Islamic Republic of Iran to the United Nations addressed to the Secretary-General", S/2019/862, available at: <https://undocs.org/en/S/2019/862>

UN (2020), "Taking Up Second Committee Reports, General Assembly Adopts Resolution Permanent Sovereignty of the Palestinian People in the oPt – Press Release (GA/12306) (Excerpts)", Available at: https://www.un.org/unispal/wpcontent/uploads/2020/12/A.75.465_031220.pdf

UN (2020b), "General Assembly Adopts Third Committee Resolution “The right of the Palestinian People to Self-determination” – Press Release (GA/12304) (Excerpts)", available at: <https://undocs.org/en/A/75/477>

YAARI, EHUD (2015), "How Iran Plans to Destroy Israel", **The American Interest**, Available at: <https://www.the-american-interest.com/2015/08/01/how-iran-plans-to-destroy-israel/>

Ynetnews (2011), "Iran proposes referendum about Palestine", Available at: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4129406,00.html>

